

Asia: VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto

5 c § Toisessa ETA-maassa tehdyn päätöksen ja lainsäädännön tunnustaminen

Jätelakiin ehdotetaan uutta 5 c §:ää, jolla säädettäisiin toisessa ETA-maassa tehdyn viranomaispäätöksen tai muun lainsäädäntöön perustuvan menettelytavan tunnustamisesta, kun aineita tai esineitä tuodaan Suomeen hyödynnettäviksi. Tunnustaminen koskisi Suomeen toisesta ETA-maasta tuotavien erien määrittämistä sivutuotteeksi tai ei-enää-jätteeksi (EEJ).

Varsinais-Suomen ELY-keskus pitää tarpeellisena, että pykälässä säädettäisiin kansalliselle viranomaiselle mahdollisuus terveys- tai ympäristöhaittaan liittyvästä perustellusta syystä puuttua toisessa ETA-maassa tehtyyn päätökseen tai menettelyyn, joka koskee aineen tai esineen sivutuotteeksi luokittelua tai jätteeksi luokittelun päättymistä. Poikkeamismahdollisuus on tarpeellinen terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien haittojen ja vaarojen ehkäisemiseksi. Esityksessä tulee arvioida, miten tällaista ainetta ja esinettä käsiteltäisiin päätöksentekomenettelyn aikana ja päätöksenteon jälkeen.

ELY-keskus toteaa, että valvonnan toteuttaminen edellyttää, että ehdotetussa 5 c §:ssä säädettäisiin myös velvollisuudesta ilmoittaa EEJ-tuotteina tuodut aineet ja esineet sekä määriteltäisiin ilmoituksen vastaanottava viranomainen Suomessa. ELY-keskus toteaa, että ilman tiedonsaantioikeutta valvovan ympäristönsuojeluviranomaisen mahdollisuus puuttua ennakolta terveys- tai ympäristöhaittaa aiheuttavien erien hyödyntämiseen ovat heikot. Käytännössä järjestelmällinen jälkivalvonta olisi myös haastavaa toteuttaa - kuten esityksestäkin käy ilmi - määritelmällisesti kyse on tuotteista, jotka eivät vaadi jätteen siirtolupaa tai niitä ei tuoda valvonnan piirissä oleville ympäristölupavelvollisille laitoksille.

ELY-keskus katsoo, että ehdotetussa laissa tulisikin säätää ilmoitusvelvollisuudesta sekä ilmoituksen vastaanottavasta kansallisesta viranomaisesta. Suomen viranomainen voisi todentaa, että määrittely sivutuotteeksi tai ei-enää-jätteeksi on toisessa maassa tehty. Edelleen tulisi säätää sen viranomaisen toimivallasta ja edellytyksistä puuttua toisessa maassa tehdyn päätöksen tai menettelyn nojalla

annettuun EEJ- tai sivutuotestatukseen niissä tilanteissa, joissa hyödynnettäväksi tuotavan aineen tai esineen käytöstä todettaisiin olevan vaaraa terveydelle tai ympäristölle.

ELY-keskus kiinnittää huomiota myös siihen, että tunnustaminen ei tarkoittaisi, että vastaavat Suomessa syntyvät aineet tai esineet lakkaisivat olemasta jätettä. Toiminnanharjoittajat saattavat siten joutua eriarvoiseen asemaan markkinoilla, jos toisessa ETA-maassa on asetettu kansallisia EEJ-kriteerejä väljemmät kriteerit esimerkiksi muovijätteen jätteen luokittelun päättymiselle ja Suomeen tuodaan sellaisia tuotteita, jotka kansallisen lainsäädännön perusteella olisivat edelleen jätettä.

Esitys edistäisi osaltaan jätelain 8 § etusijajärjestyksen toteutumista, mutta lisäisi myös valvonnallista työtä. Sääntelyn toimivuus edellyttääkin riittäviä resursseja ympäristövalvontaan.

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

ELY-keskus toteaa, että esityksellä voidaan arvioida olevan vaikutuksia jätemäärän kertymään sekä vähentymiseen käsittelyssä. Toisaalta muutosta tehtäessä on huomioitava huoltovarmuus ja huomioitava sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden jätehuollon merkitys poikkeustilanteissa.

ELY-keskus katsoo, että esityksessä ehdotetulla uutta käsitettä ”kotitaloudessa syntyvä jäte” ei ole määritelty riittävän tarkkarajaisesti. Esityksen 32.1 §:n 1 kohdan säännökohtaisissa perusteluissa todetaan, että muutos rajaisi kunnan vastuun tavanomaisessa kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvään jätteeseen. Perusteluissa ei kuitenkaan määritellä, mitä ovat säännöksessä tarkoitetut tavanomaiset kotitaloudet. Esityksen perusteluissa tulee yksiselitteisesti kuvata esityksessä tarkoitettujen jätteen tuottajien/jätteen haltijoiden lisäksi ne jätteen tuottajat/jätteen haltijat, jotka eivät enää jätelain 32.1 §:n 1 kohdan perusteella kuuluisi kunnan järjestämistä vastuun piiriin.

ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että jätelaki ja jätteistä annettu valtioneuvoston asetus (978/2021) sisältävät useissa muissakin säännöksissä viittauksia termiin ”asuminen”, joka nyt siis ehdotetaan korvattavaksi toisella termillä ainoastaan jätelain 32.1 §:n 1 kohdassa. Termin muuttaminen vain yhdessä säännöksessä aiheuttaisi lainsäädännön sisäisiä ristiriitoja, joka olisi omiaan hämärtämään jätelain säännösten selkeyttä ja tulkintaa.

ELY-keskus kiinnittää huomiota jätelain 32.2 §:n 2 kohdassa kunnan järjestämistä vastuulle säädetyn asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen, kuten lääkejätteen, vastaanottoa ja käsittelyä koskevan velvoitteen ulottuvuuteen tilanteessa, jossa lakiesitys hyväksyttäisiin ehdotetun mukaisena. Koska kunnan järjestämistä vastuuta asumisessa syntyvän jätteen osalta ehdotetaan rajattavaksi lakiesityksen mukaisesti, tulee esityksessä selventää jätelain 32.2 §:n 2 kohdan mukaisen vaarallisen jätteen vastaanottoa ja käsittelyä koskevan velvoitteen ulottuvuus lakiesityksen tarkoittamassa tilanteessa.

Jätehuoltovastuu on säilytetty ennallaan myös jätelakimuutoksessa (445/2018), jossa siirrettiin valtion ja muun julkishallinnon kuin kunnan sekä yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutustoiminnan yhdyskuntajätteet kuntavastuun ulkopuolelle. Jätehuoltovastuun muuttamista esitetyllä tavalla ei ole siten käsitelty perustuslakivaliokunnassa. Perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeus toteutuu viime kädessä aineellisen lainsäädännön kautta - jätehuollon osalta jätelaissa. Siten on perusteltua selvittää, voidaanko - jos lainkaan - osa kunnan asukkaista sulkea kunnan järjestämän jätehuollon ulkopuolelle.

35 § Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

ELY-keskus tuo esille, että jätteen erilliskeräysvelvollisuudesta on mahdollista poiketa, mikäli jokin jätelain 15 § 2 momentissa mainituista edellytyksistä täyttyy. Edelleen jätelain 15 § mukainen kiinteistöittäinen erilliskeräysvelvollisuus on rajattu jäteasetuksen 17–19 §:ssä koskemaan taajamia asumisessa syntyvän biojätteen, pakkausjätteen ja muun pienikokoisen metalli- ja muovijätteen osalta. Kunta voi jätehuoltomääräyksissään laajentaa tai supistaa näitä erilliskeräysvelvoitteita JL 91 § 3 momentissa säädetyksi. Erilliskeräyksen velvoiterajojen ulkopuolisilla kiinteistöillä kiinteistön haltijan on mahdollista järjestää erilliskerättävien jättejakeiden kuljetus JL 41 § 3 momentin mukaisesti, esimerkiksi tilaamalla kuljetus yksityisyrittäjältä tai toimittamalla ko. jättejakeet aluekeräyspisteisiin. Näin ollen jää epäselväksi, onko Suomessa todellisuudessa alueita, joissa jäteasetuksen tai kunnan jätehuoltomääräysten mukaiset erilliskeräysvelvoitteet ja siten myös kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestämisvelvollisuus kattaisivat alueita, joilla on JL 35 § 4 momentissa kuvatut olosuhteet. Mikäli kunta päättää JL 35 §:n mukaisesti, ettei kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta järjestetä, tulee tarjolla kuitenkin olla aluekeräyspisteitä JL 41 §:n mukaisesti, mikäli erilliskeräysvelvoitteet ovat voimassa alueella. Muutoin kunnan tulee poiketa jätehuoltomääräyksissään määrääjäksi jätteiden erilliskeräysvelvollisuudesta JL 15 §:n 2 momentin mukaisesti. Edellä mainitusti ELY-keskus katsoo, että erilliskerättävien jättejakeiden kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta on jo nykyisellään mahdollista poiketa alueilla, joilla on hankalat olosuhteet kuljetuksen järjestämiselle. ELY-keskus kuitenkin pitää muutosehdotusta selkeyttävänä, sillä asiasta laadittaisiin perusteltu päätös.

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

-

Siirtymäsäännös

-

Muuta huomioitavaa

-

Lillunen Anu
Varsinais-Suomen ELY

Ahonen Juha
Varsinais-Suomen ELY - Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue